

Томашевська А.В.

здобувач,

*Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ТУРИСТИЧНИЙ КЛАСТЕР В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Кластери є важливою частиною регіональної політики, ефективним інструментом розвитку регіону, що дозволяє підвищувати його конкурентоспроможність та інноваційність регіональної економіки.

Кластер формує функціональна група пов'язаних компаній в цілях досягнення доданої вартості за допомогою синергії економічних та організаційних заходів, що полягають в розробці спільного бачення, місії, стратегії маркетингу, координації політики, залучення капіталу, розвитку відносин з регіональними органами влади, громадськими організаціями.

Інноваційний туристичний кластер є оригінальна концепція комплексного управління регіоном. Це передбачає тісну співпрацю з екотуризму, активного туризму, культури. В рамках кластера створюються і просуваються комплексні та інноваційні туристичні продукти.

Основна мета кластера є проведення спільних заходів в економічних процесах з використанням інновацій серед учасників, що співпрацюють. Засновники і суб'єкти кластера залежить від створення спільних мереж, які дозволять досягти синергії в результаті злиття і використовувати потенціал окремих осіб, підприємств, університетів, науково-дослідних інститутів, бізнес-середовища установ та регіональних органів влади і держави для передачі і дифузії знань. Завданням кластера є створення платформи співпраці для учасників з метою реалізації спільних проектів, що фінансуються з власних коштів, європейських фондів та інших вітчизняних і зарубіжних фондів, призначених спеціально для наукових досліджень, реалізації спільних інвестиційних проектів, заходів, пов'язаних з розвитком нових технологій, а також просування бренду кластера, його продукції та послуг.

Синергетичний ефект конкурентного співробітництва зацікавлених сторін в рамках туристичного кластера має полегшити доступ учасників до ресурсів (послуг, матеріалів, технологій), взаємодоповнюваність в реалізації конкретних функцій, призвести до підвищення конкурентоспроможності та престижу учасників кластера. Кластер спрямований на поширення позитивного іміджу регіону. Це гарантується

за рахунок обміну досвідом, поширення кращих практик співпраці в кластері. Усі заходи в ході реалізації проекту повинні базуватися на відповідних моделях, ухваленням конкурентоспроможних рішень. Вони повинні бути універсальними, щоб їх можна було використати у різних регіонах, зокрема, розташованих у західній Україні.

Важливою є участь в кластері не тільки підприємців, які надають окремі туристичні послуги, а також органів місцевого самоврядування та неурядових організацій, що працюють для розвитку туризму та регіонального розвитку. В результаті формування інноваційних, інтегрованих туристичних продуктів та просування їх на внутрішньому і зовнішньому ринку ймовірна поява нового попиту і нових джерел доходу для жителів західного регіону, які призведуть до відновлення економіки в регіоні, використовуючи, насамперед, внутрішні, ендегенні джерела його розвитку.

В Україні кластерна технологія регіонального економічного розвитку вперше була запроваджена на Хмельниччині. Вона полягає в кооперації та об'єднанні зусиль підприємців, державних структур та науковців заради відродження вітчизняного виробництва на Поділлі [1, с. 15]. На даний час в регіоні функціонують такі кластери, як будівельний, швейний, продовольчий, харчовий, туристичний та сільського туризму, які об'єднані в Асоціацію «Поділля Перший».

Серед кластерів, заснованих Асоціацією «Поділля Перший», які підтвердили позитивне економічне значення впровадження цих нових економічних систем важливе місце посідає туристичний кластер «Екотур» (м. Кам'янець-Подільський) [1, с. 17]. Метою створення цього кластеру стала активізація розвитку таких видів туризму, як культурно-пізнавальний, екстремальний, релігійний, фольклорний, спортивний тощо. Поряд з багатою культурно-історичною спадщиною (національний історико-культурний заповідник «Кам'янець») для підвищення інтенсивності розвитку туризму кластером проводиться робота з удосконалення місцевого туристичного продукту і розвитку таких видів сфери розваг, як проведення щорічного фестивалю «Козацькі забави», Міжнародного лицарського турніру, Міжнародного фестивалю «Сім культур» та інших видів проведення дозвілля.

В цілому зазначається, що розвиток кластерів в Україні сьогодні відбувається безсистемно, без будь-якого нормативно-правового супроводження (навіть термін «кластер» в Україні законодавчо не визначено) [2, с. 87].

На території Івано-Франківської області створено кластер народних художніх промислів «Сузір'я», кластер «Ліжникарство й інші художні промисли на Прикарпатті», що сприяють відродженню історично сформованих, традиційних ремесел та художніх промислів гуцульського

краю. До сфери розваг відноситься: гірськолижний спорт та гребля на байдарках та каное, навчання дітей та дорослих верхової їзди; фестивалі народних мистецтв.

Туристично-рекреаційні кластери «Херсонес» та «Байдари-тур» (м. Севастополь) забезпечують створення комфортних та безпечних умов туристичного відпочинку, пошуку інноваційних рішень у подальшому розвитку туристичного потенціалу, залучення науки та нових технологій для вдосконалення і раціонального використання туристичних продуктів [3, с. 26]. До сфери розваг відноситься: альпінізм, скелелазіння, спелеологія, спортивне підводне орієнтування, дайвінг, стрибки з парашутом та інші.

Транспортно-туристичний кластер «Південні ворота України» (Херсонська область) забезпечує удосконалення транспортної системи на основі сучасної логістики, налагодження співпраці транспортних галузей, реструктуризацію більшості транспортних структур, стимулювання прискореного розвитку внутрішнього дитячого, молодіжного та сімейного відпочинку на Херсонщині [3, с. 28]. До сфери розваг відноситься навчання їздити верхи, паломництво до Свято-Григоріївського монастиря (с. Червоний Маяк на березі Каховського водосховища); послуги, що надають водно-розважальні комплекси (Гола Пристань, Хорлах, Щасливцеві), фестивалі: «Винне свято», «Купальські зорі», «Риба та рибалки», «Таврійська родина» та інші.

Кластер органічного землеробства і зеленого сільського туризму (Придунав'є, Одещина) створений для координації і синхронізації всіх етапів органічного виробництва, переробки, зберігання, транспортування і реалізації органічної продукції, та посилення на цій основі привабливості курортно-рекреаційного комплексу Придунав'я [3, с. 31]. До сфери розваг відноситься: полювання, рибна ловля, участь у збиранні врожаю та догляду за тваринами, навчання дітей та дорослих верховій їзді.

Туристичний кластер «Славутич» (м. Славутич, Київська область) створений для розвитку ділового туризму (найвищі у країні показники інвестування та високий рівень соціально-економічного розвитку) та екстремального туризму в зоні відчуження (майданчик ЧАЕС, саркофаг, м. Прип'ять – «мертве місто»). До сфери розваг відноситься: перегляд фільмів про Чорнобильську аварію, імітація небезпеки, якою супроводжувався високий рівень радіації (захисний костюм, зміна показників дозиметра, вимивання пилу з тіла та одягу), фотосесії на майданчику саркофагу, огляд зони відчуження з вертольота, відвідування «кладовища техніки» та пам'ятника «Дзвін Чорнобиля».

Повноцінно функціонуючим кластером можна вважати курортнополіс «Трускавець», який не втратив інноваційної складової, нарощує

інфраструктуру та має сформований бренд «дестинації курортного типу» [4, с. 28].

Міцні зв'язки між учасниками кластера – мають дуже різноманітний, диференційований характер. Всі учасники кластеру конкурують один з одним, але в той же час поєднані між собою і тісно співпрацюють. Співпраця полягає не тільки у процесі виробництва і розподілу (постачальники, субпідрядники, підрядники, оптовики тощо), але й дружні контакти між самими конкурентами. Вони допомагають один одному, обмінюються знаннями, досвідом, вирішують спільні проблеми, долаючи різні бар'єри розвитку, спільно вчиться тощо. Це відбувається як формально (наприклад, в рамках торгових асоціацій), так і неформально (наприклад, приватні, індивідуальні контакти між підприємцями), але все базується на взаємній довірі і прагненні до реалізації спільних цілей.

Список використаних джерел:

1. Войнаренко М.П. Кластерні моделі об'єднання підприємницьких структур у туристичній галузі та сфері розваг / М.П. Войнаренко // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація і управління підприємствами (в туристичній сфері). – 2007. – № 11. – С. 13–19.
2. Біла С.О. Карпатський Єврорегіон як чинник європейської інтеграції України / С.О. Біла, В.В. Романова // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 3 (28). – С. 78–88.
3. Соколенко С. Стратегія конкурентоспроможності економіки України на основі інтеграційних систем-кластерів / С. Соколенко. – Севастополь: ТОВ «Рібест», 2006. – 37 с.
4. Михайліченко Г.І. Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону / Г.І. Михайліченко // Збірник наукових праць «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2012. – С. 341–349.